

1. DATOS IDENTIFICATIVOS DA DISCIPLINA	
CÓDIGO	
MATERIA	Escenografía
DISCIPLINA	Iluminación II
TITULACIÓN	Titulación Superior en Arte dramática
ESPECIALIDADE	Dirección Escénica e Dramaturxia
ITINERARIO	Dirección Escénica e Dramaturxia
CURSO	3º
CRÉDITOS ECTS	3
CARÁCTER	Obrigatorio
DEPARTAMENTO	Escenografía
CENTRO	ESAD de Galicia
COORDINADORA	Alejandra Montemayor Suárez
DOCENTE	Nome e apelidos: Alejandra Montemayor Suárez Contacto: alejandra.montemayor@edu.xunta.es / diasdeluz@gmail.com
DESCRICIÓN	Concepción e análise do espazo e do tempo escénicos e da súa significación. Afondamento nos principios formais e de contido, linguaxe e metodoloxía da iluminación.
COÑECEMENTOS PREVIOS	Os acadados na materia de Iluminación I, Espazo Escénico e Teoría e Análise Dramática.
LINGUA EN QUE SE IMPARTE	Galego X Castelán X Inglés X
2. COMPETENCIAS	
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS DE GRAO	
T2	Recoller información significativa, analízala, sintetízala e xestionala adecuadamente.
T3	Solucionar problemas e tomar decisións que respondan aos obxectivos do traballo que se realiza.
T7	Utilizar as habilidades comunicativas e a crítica construtiva no traballo en equipo.
T8	Desenvolver razoada e criticamente ideas e argumentos.
COMPETENCIAS XERAIS DA TITULACIÓN	
X3	Potenciar a conciencia crítica, aplicando unha visión crítica construtiva ao traballo propio e ao dos demais, e desenvolvendo unha ética profesional que estableza unha relación adecuada entre os medios que utiliza e os fins que persegue.
X5	Fomentar a expresión e a creación persoal, integrando os coñecementos teóricos, técnicos e prácticos adquiridos; mostrando sinceridade, responsabilidade e xenerosidade no proceso creativo; asumindo o risco, tolerando o fracaso e valorando de maneira equilibrada o éxito social.
X6	Desenvolver unha metodoloxía de traballo, estudo e investigación encamiñada á autoformación na propia disciplina, procurando ámbitos axeitados para a formación continuada e para adaptarse a diversas situacións, especialmente ás derivadas da evolución da súa profesión.
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA ESPECIALIDADE	
ED1	Concibir propostas escénicas que fundamentan o espectáculo, xerando e analizando conceptos, textos e imaxes e valorando as súas propiedades representativas e a súa calidade estética.
ED2	Proxectar a composición do espectáculo, utilizando todos os coñecementos estéticos e técnicos necesarios sobre as diferentes linguaxes e códigos que participan na representación.

ED5	Investigar para concibir e fundamentar o proceso creativo persoal, tanto no que se refire á metodoloxía de traballo como á renovación estética.	
3. OBOECTIVOS DA DISCIPLINA		COMPETENCIAS VINCULADAS
1. Saber traballar có texto dramático para elaborar un deseño de iluminación.	T2, T3, X5, X6, ED1, ED5.	
2. Comprender as bases da dramaturxia da imaxe e da luz.	T2, X5, ED5.	
3. Ser quen de xerar diferentes ambientacións nun mesmo espazo por medio da iluminación.	T2, T3, X5, ED1, ED5.	
4. Ser quen de modificar as características psicofísicas dun personaxe por medio da iluminación.	T2, T3, X5, ED1, ED5.	
5. Desenvolver un proceso de traballo axeitado para a elaboración dun deseño de iluminación.	T2, T3, T8, X3, X5, X6, ED2, ED5.	
6. Ser quen de comunicar as ideas por medio de ferramentas visuais.	T7, T8.	
7. Saber ler un plano de luces e saber elaborar as follas técnicas precisas.	T2.	
8. Amosar sensibilidade estética e coherencia na elaboración dun deseño de iluminación.	T2, T3, T8, X3, X5, ED1, ED2, ED5.	
9. Sentar as bases para facer adaptacións dun mesmo deseño en diferentes espazos con realidades técnicas distintas.	T2, T3, T8, ED2.	
10. Saber escoitar, aceptar a crítica construtiva e o traballo en equipo.	T3, T7, T8, X3.	
4. CONTIDOS		
TEMAS	SUBTEMAS	SESIÓNS
1. Achegamento aos obxectivos do deseño de iluminación.	1.1. As pretensións do deseño de iluminación. 1.1.1. Xerar a ambientación axeitada para cada montaxe. 1.1.2. A composición do espazo. 1.1.3. A influencia sobre as emocións do espectador. 1.1.4. Dirixir a mirada do espectador. 1.1.5. O modelado dos corpos e os obxectos.	2
2. A dramaturxia da luz.	2.1. A dramaturxia da imaxe. 2.2. A dramaturxia da luz. 2.2.1. A luz na pintura e no teatro. 2.2.2. A luz no teatro, no cinema e na arquitectura. 2.2.3. A luz e a sombra como elemento dramático.	4
3. A luz no espazo escénico.	3.1. A luz conformadora do espazo escénico. 3.1.1. A iluminación como recurso expresivo a ter en conta dende o inicio da creación escénica e a composición do espazo. 3.2. A luz como obxecto. 3.2.1. A luz e a sombra como elementos escenográficos. 3.3. A tridimensionalidade mediante a iluminación. 3.3.1. A xeración de diferentes planos no escenario. 3.3.2. Volume e modelado.	3
4. A luz creadora do personaxe.	4.1. Modificación das características psicofísicas do personaxe a través da luz. 4.1.1. A elección dos proxectores axeitados. 4.1.2. Ubicación e direccionalidade axeitadas en cada caso. 4.1.3. O emprego da cor.	3
5. A materialización da luz.	5.1. O traballo cos materiais e as texturas. 5.1.1. Modificación e xeración de diferentes atmosferas nun mesmo	2

	<p>espazo.</p> <p>5.1.2. Iluminación, escenografía e vestuario.</p>	
6. O texto dramático.	<p>6.1. Análise do texto: aspectos salientables para o deseño de iluminación.</p> <p>6.1.1. Ubicación da obra.</p> <p>6.1.2. Estrutura da obra.</p> <p>6.1.3. Elementos de significación.</p> <p>6.1.4. Espazos nos que se desenvolve a acción.</p> <p>6.1.5. Tempo no que se desenvolve a acción.</p> <p>6.1.6. Os personaxes.</p> <p>6.1.7. As transicións.</p> <p>6.1.8. A visión d@ dramaturg@.</p> <p>6.1.8.1. As referencias ambientais no propio texto.</p> <p>6.1.8.2. As didascalias.</p> <p>6.1.8.3. O que interesa á hora de engadir apuntamentos sobre iluminación na escrita dramática.</p>	4
7. A estética do deseño.	<p>7.1. A importancia da coherencia estética da luz ao longo de toda a representación.</p> <p>7.2. As diferentes estéticas nas que basear o proxecto de iluminación</p> <p>7.2.1. A luz narrativa, realista e impresionista.</p> <p>7.2.2. A luz expresionista.</p> <p>7.2.3. A luz como concepto</p> <p>7.2.4. Outras estéticas da luz.</p> <p>7.2.5. A mestura entre varias estéticas.</p>	2
8. O deseño da iluminación teatral.	<p>8.1. O equipo de traballo: a relación entre o traballo do/da dramaturgo/a, o/a director/a, o/a iluminador/a, o/a escenógrafo/a, o/a figurinista e o/a caracterizador/a.</p> <p>8.1.1. A importancia da coordinación entre os diferentes eidos creativos.</p> <p>8.2. A primeira vía de comunicación: os referentes visuais.</p> <p>8.2.1. A elaboración do visual book.</p> <p>8.3. A toma da decisión da elección estética.</p> <p>8.4. A ambientación xeral da obra.</p> <p>8.5. O desenvolvemento da ambientación na estrutura xeral do texto.</p> <p>8.6. A iluminación escena por escena.</p> <p>8.7. As transicións entre escenas.</p> <p>8.8. Os movementos escenográficos.</p> <p>8.9. As transicións entre os movementos escenográficos.</p> <p>8.10. Ubicación e proxemia dos actores e das actrices.</p> <p>8.11. O espazo sonoro.</p> <p>8.12. A temporalización da luz.</p> <p>8.12.1. O tempo global da montaxe.</p> <p>8.12.2. O tempo das escenas e as transicións.</p> <p>8.12.3. O tempo das luces puntuais e os efectos.</p> <p>8.13. A comprobación global do deseño: parámetros útiles.</p>	4
9. Ferramentas para o deseño.	9.1. Bosquexos de atmosfera.	4

	9.2. Os apuntamentos durante os ensaios. 9.3. As escaletas. 9.4. A elaboración do story board. 9.5. O plano de luces: creación e interpretación. 9.6. Introducción ás follas técnicas.	
10. A adecuación técnica.	10.1. Elección dos proxectores axeitados. 10.2. Elección dos filtros axeitados. 10.3. Elección doutros elementos técnicos. 10.4. A adecuación ao espazo. 10.4.1. O estudo das dimensións do espazo. 10.4.2. A implantación da escenografía. 10.4.2.1 Adaptación a espazos con distintas configuracións e dimensións. 10.4.3. A adaptación do deseño de iluminación. 10.4.3.1. Adaptación a espazos de distintas configuracións, dimensións e realidades técnicas. 10.5. O pase técnico.	2

TOTAL SESIÓNS
30
5. PLANIFICACIÓN DOCENTE

Actividade / Número de horas	Presencial (horas)	Non presencial (horas)	Total
Sesión maxistral	10		10
Presentación / exposición	10		10
Práctica individual de aula: resolución de problemas e/ou exercicios	20	15	35
Práctica colectiva de aula: resolución de problemas e/ou exercicios	10		10
Titoría docente	8		8
Actividades de avaliación. Presentación. Traballo tutelado	2	15	17
TOTAL	60	30	90

6. PLANIFICACIÓN DOCENTE E METODOLOXÍAS DE ENSINANZA E APRENDIZAXE

Actividades	Descrición
Sesión maxistral	Exposicións por parte da docente dos coñecementos teóricos precisos para o desenvolvemento da práctica da iluminación teatral. Apoiaranse con material audiovisual.
Presentación / exposición	Faranse no teatro, realizando unha práctica ao mesmo tempo que o docente indica as directrices teóricas.
Práctica individual de aula: resolución de problemas e/ou exercicios	Na que cada alumno/a realizará un traballo que poña de manifesto a comprensión e capacidade de aplicación do aprendido e investigue para o se traballo final.
Práctica colectiva de aula: resolución de problemas e/ou	Prácticas no teatro nas que se investigarán de xeito práctico as propostas individuais dos/as alumnos/as, quenes haberán de contar co apoio do resto do

exercicios	grupo.	
Titoría docente	Nas que a docente dirixirá o traballo individual de cada alumno/a.	
Actividade de avaliación. Traballo tutelado. Presentación.	O alumnado exporá o seu traballo individual.	
7. ATENCIÓN PERSONALIZADA		
Asesoramiento	O alumnado que estea a colaborar nalgunha montaxe no deseño de iluminación poderá solicitarlle asesoramiento á profesora.	
8. FERRAMENTAS DA AVALIACIÓN		
8.1 Avaliación ordinaria		
Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Realización dun proxecto individual que avance paulatinamente no que se reflectirá que el/la alumno/a é quen de aplicar o aprendido	T2, T3, T8, X3, X5, X6, ED1, ED2, ED5	50%
Realización das prácticas pertinentes no teatro	T3, T8, X3, X5, ED1, ED2	30%
Asistencia regular á clase, puntualidade, participación, interese...	T7, T8, X3	20%
Nota: O 10% de faltas de asistencia a clase suporá a perda da avaliación continua.		
O traballo constará das seguintes partes:		
<ul style="list-style-type: none"> - Análise dramaturxica do texto. É preciso engadir o estilo, os temas que se tratan, o análise do espazo e os personaxes, a percepción que se ten do texto, etc. - A liña na que se vai traballar, o estilo do deseño. Que se pretende conseguir, que aportará a luz, cómo se mostrarán os personaxes por medio desta, etc. Análise persoal de cómo veo eu o texto, cómo van ser a escenografía e o vestuario, qué quero contar con ambos e sobre todo coa luz que incide sobre eles; cómo afectan os movementos dos actores e as actrices, etc. En xeral, a visión persoal da obra e cómo se pretende plasmar. - Referentes visuais. Fotos realizadas por un/a mesmo/a ou extraídas doutros sitios. Cuadros, escenas de luz, bosquexos... todo o que visualmente poda aportar á idea que se ten da atmosfera que se quera xerar. - Elección do teatro axeitado co que se quere traballar neste proxecto. De non tratarse da sala Pedra Seixa o espazo elixirase da páxina www.mirem.net. - Escenografía e vestuario. Plano en pranta a escala e acotado da escenografía e características básicas do vestuario. Se aportarán mostras de materiais e tecidos cos que se podan facer probas nas clases prácticas. - Bosquexos de atmosfera. Bosquexos en perspectiva da escenografía aos que se engaden diferentes momentos da iluminación que quero obter. - Escaletas con todos os datos precisos para estruturar a obra. - Story board en pranta no que se podan ver todos os cambios dos que consta o deseño de iluminación, efectos e transicións incluídas. - Plano de luces xeral en pranta e planos por escena. - Follas técnicas de iluminación. Follas de ambientes e deseño, de traballo en mesa, para gardar todos os datos técnicos, etc. - Aspectos técnicos por escrito. Explicación por escrito do plano de luces, cos debuxos explicativos precisos, argumentando por que se escollen determinados focos, lámpadas, situación, filtros, etc. - Análise persoal do traballo. Análise do proceso, as partes máis asequibles e as que máis dificultades presentaron, das variacións que se introduciron mediante as prácticas, se se acadou o resultado imaxinado ou 		

non, etc.

Nota 1: O/a alumno/a propondrá o texto co que desexa traballar pero a elección final deberá ser aprobada pola profesora.

Nota 2: Será preciso que a profesora revise ao menos dúas veces o traballo antes de seren entregado.

Nota 3: Para aprobar a materia será preciso superar tanto o traballo como as prácticas.

Nota 4: Aconsellase a asistencia a titorías.

8.2. Avaliación extraordinaria

Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Realización dun traballo escrito individual que cumpra cos apartados anteriormente descritos	T2, T3, T8, X3, X5, X6, ED1, ED2, ED5	70%
Realización dunha práctica no teatro extraída do traballo.	T3, T8, X3, X5, ED1, ED2	30%

Nota 1: O/a alumno/a que se atope nesta situación deberá contactar coa profesora.

Nota 2: Será preciso que a profesora revise ao menos dúas veces o traballo antes de seren entregado.

Nota 3: Para aprobar a materia será preciso superar tanto o traballo como as prácticas.

Nota 4: Aconsellase a asistencia a titorías.

8.3 Avaliación específica para alumnado sen avaliación continua / ordinaria / extraordinaria

Ferramenta / actividade	Competencias avaliadas	Ponderación
Realización dun traballo que cumpra cos apartados anteriormente descritos	T2, T3, T8, X3, X5, X6, ED1, ED2, ED5	70%
Realización dunha práctica no teatro extraída do traballo.	T3, T8, X3, X5, ED1, ED2	30%

Nota 1: O/a alumno/a que se atope nesta situación deberá contactar coa profesora.

Nota 2: Será preciso que a profesora revise ao menos dúas veces o traballo antes de seren entregado.

Nota 3: Para aprobar a materia será preciso superar tanto o traballo como as prácticas.

Nota 4: Aconsellase a asistencia a titorías.

9. BIBLIOGRAFÍA, MATERIAIS E OUTROS RECURSOS

Referencias básicas

APPIA, ADOLPHE (2000): *La música y la puesta en escena*. Asociación de Directores de Escena, Madrid.

ARNHEIM, R (2002): *Arte y percepción visual*, Alianza Editorial, Madrid

(1998): *El pensamiento visual*, Ediciones Paidós Iberica, S.A, Barcelona

DONDIS, Donis A. (2002): *La sintaxis de la imagen*, Ed. Gustavo Gili, Barcelona

HELLER, EVA (2004): *Psicología del color. Cómo actúan los colores sobre los sentimientos y la razón*. Ed. Gustavo Gili, Barcelona.

KALTENBACH, FRANK (2007): *Materiales translúcidos. Vidrio. Plástico. Metal*. Ed. Gustavo Gili. Detail Praxis. Barcelona.

KELLER, MAX (1999): *Light fantastic (Licht fantastic)*, PRESTEL, München

KUEPPERS, Harald (1985): *Fundamentos de la teoría de los colores*, Ed. Gustavo Gili, Barcelona

MAAK, TIM HENRIK y PAWLIK, KAY (2011): *Un discurso de la luz*. Ed. Erco. Alemania.

MARTIN, FRANCO (2005): *Manual práctico de iluminación*. Ed. A. Madrid Vicente.

SÁNCHEZ, JOSÉ ANTONIO (2005): *Dramaturgias de la imagen*. Universidad de Castilla la Mancha.

SIRLIN, ELI (2006): *La luz en el teatro. Manual de iluminación*. Inteatro, Instituto Nacional del Teatro.

TORNQUIST, JORRIT: (2008): *Color y luz, Teoría y Práctica*. Ed. Gustavo Gili. Barcelona.

Referencias complementarias

- BAHAMON, ALEJANDRO y ÁLVAREZ, ANA MARÍA (2010): *Luz, color, sonido: efectos sensoriales en la arquitectura contemporánea*. Ed. Parramón.
- CHAVARRÍA, JAVIER (2002): *Artistas de lo inmaterial*. Ed. Nerea. Hondarribia.
- FISCHER, JOACHIM (2009): *Light*. Ed. H.F. Ullmann. Architecture Compact.
- MC CANDLESS, STANLEY (1958): *A Method of Lighting the Stage*. Ed: Theatre Arts Books. New York.
- MOREY, MIGUEL y PARDO, CARMEN (2003): *Robert Wilson*. Ed. Polígrafa. Barcelona.
- PARE, RICHARD (2003): *Tadao Ando: los colores de la luz*. Phaidon Press Limited. Londres.
- PLUMMER, HENRY (2009): *La arquitectura de la luz natural*. Ed. Blume. Barcelona.
- PRÄKEL, DAVID (2007): *Iluminación*. Ed. Blume. Barcelona.
- SVOBODA, JOSEF (1993): *The Secreto f Theatrical Space*. Ed. Applause Theater Books Publisher. New York.
- TURRELL, JAMES (2006): *A life in light*. Louise T. Blouin Institute.
- TURRELL, JAMES (2001): *Lighting a planet*. Ed. Gerd Hatje. Alemania.
- VV.AA. (2007): *Arquitectura efímera*. IJB Ediciones. Barcelona.
- VV.AA. (2009): *By Night: Arquitectura y luz*. Editorial Reditar. Barcelona.
- VV.AA. (2004): *James Turrell*. Generalitat Valenciana.
- VV.AA. (2010): *Nuevas ideas en iluminación*. Loft Publications. Barcelona.
- WILSON, ROBERT (2001): *Composición, luz y color en el teatro*. Ed. Lunweg. Barcelona.
- WONG, WUCIUS (1992): *Principios del diseño en color*. Ed. Gustavo Gili. Barcelona.

10. OBSERVACIONS / RECOMENDACIONS

- Para ser avaliado nesta disciplina, hai que ter aprobadas as disciplinas anteriores coa mesma denominación.
- Para superar esta disciplina todas as partes avaliadas deberán ser superadas.
- Atención á diversidade: ao tratarse dunha materia cunha gran carga práctica, valorarase cada posible situación de xeito particular para garantir unha resposta ás necesidades temporais ou permanentes de todo o alumnado.

